

d'Eivissa tradueix «anfós, anfosol» per «mero, mero». El menorquí Febrer i Cardona registra *anfossòl* «mero pequeño, petit mero».

ANFRACTUÓS, pres del ll. *anfractusus* 'tortuós', derivat d'*anfractus*, -tūs, 'marrada, sinuositat', i aquest de *frangere* 'trencar' amb prefix *am-* 'pels dos costats'. □ 1.ª doc.: 1905, Bulbena.

DERIV.: *Anfractuositat* [id.].

Anganell tort. 'nou del coll', V. DCEC I, 51a, 38-41, d'*al-galell* per dissimilació *Anganelles, anganelles, anganilla, -illes*, V. DCEC I, 212 (ANGARILLAS)

ANGEL, pres del ll. *angēlus* id., i aquest del grec ἄγγελος 'nunci, missatger'. □ 1.ª doc.: orígens.

Ja el tenim a les *Homilies d'Organyà*: «que Jhesú Crist nos den <'digni's'> portar denant los àngels, e'l cel» (3v4, n. 33). «E açò féu aquell àngel que Déus nos envià», Jaume I (*Cròn.*, 116); freqüent en Llull: *Blanquerna*, NCL I, 193.12; «la carn que'l fill de Déu pres de Nostra Dona val molt més, sens tota comparació, que tots los àngels e archàngels» (*Merav.*, O. C. I, 78); és sabut que el *Libre dels Àngels* és una de les obres cabdals d'Eiximenis. No ens torbarem en les accs. secundàries ni en la fraseologia. Tanmateix recordem que *àngel* és nom d'un peix, com una bestina grossa, si bé no tan ample, i de color negrenc o de cendra (Sant Pol de Mar, 1925) [1650, DTo.]. La loc. *passar per l'àngel* 'perdre's, ser suprimit': «a la presó només s'hi veien cares fosques, de pensar que l'hora d'esbarjo d'aquell dia, amb la pluja, *passaria per l'àngel*», PCoromines (*Presons Im.* II, O. C., 857a5). En certs parlars occidentals sona vulgarment *àngzil* («Car-rer l'Àngil» a Vinaròs, 1961). Per a l'origen remot, cristià i pre-cristià, i la parentela indoeuropea del mot llatí i grec, veg. Meillet, *Les Interférences entre les Vocabulaires* (en *Ling. Historique et Ling. Græc.*, 1926).

DERIV.: *Angela* o *Angela Maria*, espècie d'interjecció afirmativa [1839, Lab.; escr. Renaix. en DBal.], comuna amb parlars castellans (ast., Canàries i països cast. del Caribe),¹ Cuervo, *Ap.*, p. 400; BRAE VIII, 414. *Angelus*, duplicat llatinitzant-litúrgic [c. 1890, Bosch de la Tr., pròpiament 'oració a honor de l'Encarnació que es deia a entrada de fosc, començant per *Angelus Domini* ---' = 'l'Àngel del Senyor']. *Angelet* [Verdaguer, *AlcM*; avui popular en molts llocs per 'albat'; a Prunet i Bellpuig en els Aspres, *Serrat dels Angelets*, em contaven els informants que «hi havia hagut un cementiri i hi van trobar cossos d'albats», però en realitat es tracta d'un record dels valents *Angelets*, que lluitaren contra la Repartició de Catalunya en el S. XVII].² *Angelic*. *Angèlic* [fi S. xv, Passi; «altre temps ni altra terra no anyora, no: / son germà partí a Lleida, *angèlic noy*, / per aprendre doctrina de sacerdot», Milà i F., *Pros Bernat*, v. 272]; *angèlica* [1650, DTo.]; *angelical* [Llull; «Sancta Maria --- la natura *angelical* ---», Eiximenis, prosif. del L. de les

Dones, VII, 20; «los *angelicals* ulls de la Princesa», *Tirant*, Ag. II, 90]; *angelicar*, *angelicina*. *Angelina*, *angelins*. *Angeló*. *Angelot*: en el sentit de 'sarcocol·la', en què és també oc. ant. *angelot*, cast. ant. *anzarote* (després *azarote*, i en el S. xv *angelores*, BRAE X, 186), en realitat és manlleu de l'àr. 'anzarut' (DCEC I, 348) si bé adaptat per etimologia popular a *àngel* (a causa de les ales blanques d'aquest, Spitzer, *ZRPb.* XLVI, 575), com sigui que l'antic segons la *Conxensa de les Spicies* del S. xv, *AlcM*, era de gotes blanques.

CPT.: *Arcàngel* [Llull, supra; Eiximenis], del llatí *archangelus*, gr. ἀρχάγγελος id., format amb ἀρχ- 'cap, cabdal'. *Evangelí* [*Homilies*, 6; Llull;³ Desclot], pres del ll. *evangelium*, gr. εὐαγγέλιον id., pròpiament 'el bon anunci, la bona nova', 'els mots de Jesús'; *evangelinari* o *evangelier* [1423]; *evangèlic* i *evangelical*, S. XIII, Arnau de Vilanova; *evangelista* [*Homilies*, f° 7r22; *VidesR*, 5v2] abans *evangelister*, *evangelitzar* [Llull]; *evangelització*; *evangelitzador*.

¹ Coincidència tan extensa fa ja improbable l'explicació quasi onomatopeica que suggereix *AlcM*. Una modificació d'*Àngel de Maria*, amb al·lusió a l'Anunciació (cf. l'ús interjectiu d'*Ave-Maria*) és una possibilitat força més versemblant: cf. *Angela-vidal* a Llofriu (*AlcM*) <*Àngel Divinal*. —² L'alçament començà justament a Prats de Molló (poc al Sud d'allà), en ocasió del restabliment de les gabelles intentat per Luís XIV [Vidal, *Guide des Pyr.-Or.*, p. 205]. Segurament el nom que els van donar s'explica simplement pel fervor patriòtic dels nostres compatricis del Nord. —³ «Hac cantada l'avengeli, en la qual J. Cr. dix ---», *Blanq.* II, 233.15; III, 149.17. Vulgarment el mot s'usà com a femení, com si pertanyés a la sèrie de *misèria*, *històri(a)*, etc.; així es fa encara en el Conflent — el cirer de *lax bançelis* a Clarà, 1960.

Angelats, del nom de persona germànic INGILHARDS (com *Bernat* <BERNHARD, *Raimat* <RAGINBARD) i no pas pre-romà, com diu *AlcM*, desviat (com li escau!) per Guiter.

Angerra, V. *gerra*

ANGEVERA (mal escrit *engevera*), veg. DCEC I, 135a51-b12, 22-34, i *EntreDL* III, 126-7 i nota a la meua ed. de l'Arx. de Hita, 560b.

ANGINA, pres del ll. *angina* id., derivat d'*angere* 'estrènyer, ofegar'. □ 1.ª doc.: 1839, Lab.

Vulgarment l' *ançina* 'el gargamelló' (Estaon de Cardós, 1934).

DERIV.: *Anginós*.

ANGIO-, forma prefixada del mot gr. ἄγγειον 'vas, receptacle'. *Angiologia* [1839, Lab.]. *Angiosperma*, i *spermàtic* [1839, Lab.]. *Angiotomia* [1839, Lab.]. *Angiectàsia* [1868, SLitCosta]. *Angiocàrpic*. *Angiorràgia* o *angiorrea* [1868, SLitCosta]. *Angioscòpia* [id.]. *Angioma*. *Angiosi* [id.]. *Angitis* [id.].